

**ALEXANDER FAYNBERGNING POETIK USLUBI VA
ZAMONDOSHLAR SHOIRLAR BILAN TAQQOSLAMA TAHLILI:
ERKIN SHE'RIYAT VA KLASSIK AN'ANALAR O'RTASIDAGI
UYG'UNLIK**

Turdiyeva Zahro Mirsoliyevna

O'zbekiston Davlat Jahon Tillari Universiteti xorijiy til va adabiyoti talabasi

ANNOTATSIYA: *Aleksandr Faynberg va Yevgeniy Yevtushenko – XX asrning yorqin adabiy namoyandalari bo'lib, ularning ijodi rus she'riyatida alohida o'rin tutadi. Ushbu maqolada Faynberg va Yevtushenkoning poetik uslublari taqqoslanadi, ularning she'riyatda erkin shakl va an'anaviy strukturaga bo'lgan munosabati tahlil qilinadi. Faynbergning Erkin sonetlar to'plamidagi poetik eksperimentlari va Yevtushenkoning ijtimoiy-siyosiy lirikasi o'zaro qiyoslanib, ularning umumiy va farqli jihatlari aniqlanadi. Tadqiqot davomida Faynbergning erkin she'riyatga bo'lgan yondashuvi va Yevtushenkoning klassik va modernistik uslublarni uyg'unlashtirish tajribalari o'rganiladi.*

Maqolada shuningdek, ikkala shoirning obraz tizimi, metaforik uslubi, ritmik-strukturaviy xususiyatlari va poetik mazmuni tahlil qilinadi. Faynbergning poetik tajribalari va Yevtushenkoning she'riyati o'z davrining ijtimoiy va madaniy jarayonlariga qanday ta'sir qilgani ham o'rganiladi. Tadqiqot natijalari Faynberg va Yevtushenkoning she'riyatida an'anaviylik va innovatsiyaning o'ziga xos uyg'unligini ochib berishga qaratilgan.

АННОТАЦИЯ: *Александр Файнберг и Евгений Евтушенко — выдающиеся литературные деятели XX века, творчество которых занимает особое место в русской поэзии. В статье сравниваются поэтические стили Файнберга и Евтушенко, анализируется их отношение к*

свободной форме и традиционной структуре в поэзии. Сравниваются поэтические опыты Файнберга в сборнике «Вольные сонеты» и общественно-политическая лирика Евтушенко, выявляются их общие и различные стороны. В исследовании рассматривается подход Файнберга к свободной поэзии и опыты Евтушенко по соединению классического и модернистского стилей.

В статье также анализируются образная система, метафорический стиль, ритмико-структурные особенности и поэтическое содержание обоих поэтов. Изучаются поэтические опыты Файнберга и влияние поэзии Евтушенко на общественные и культурные процессы его времени. Результаты исследования направлены на выявление уникальной гармонии традиционности и новаторства в поэзии Файнберга и Евтушенко.

ABSTRACT: Alexander Feinberg and Yevgeny Yevtushenko are prominent literary figures of the 20th century, whose work occupies a special place in Russian poetry. This article compares the poetic styles of Feinberg and Yevtushenko, analyzes their attitude to free form and traditional structure in poetry. Feinberg's poetic experiments in the collection of *Free Sonnets* and Yevtushenko's socio-political lyrics are compared, and their common and different aspects are identified. The study examines Feinberg's approach to free poetry and Yevtushenko's experiments in combining classical and modernist styles.

The article also analyzes the image system, metaphorical style, rhythmic-structural features, and poetic content of both poets. Feinberg's poetic experiments and how Yevtushenko's poetry influenced the social and cultural processes of his time are also studied. The results of the research are aimed at revealing the unique harmony of traditionalism and innovation in the poetry of Feinberg and Yevtushenko.

Kalit soʻzlar: Aleksandr Faynberg, Yevgeniy Yevtushenko, erkin sheʼriyat, poetik uslub, zamonaviy rus poeziyasi, taqqoslama tahlil, erkin sonetlar, ijtimoiy lirika, poetik innovatsiya, metafora, obraz tizimi.

Ключевые слова: Александр Файнберг, Евгений Евтушенко, свободная поэзия, поэтический стиль, современная русская поэзия, сравнительный анализ, свободные сонеты, социальная лирика, поэтическое новаторство, метафора, образная система.

Keywords: Alexander Feinberg, Yevgeny Yevtushenko, free poetry, poetic style, modern Russian poetry, comparative analysis, free sonnets, social lyrics, poetic innovation, metaphor, image system.

KIRISH

XX asrning ikkinchi yarmi rus sheʼriyati uchun ijodiy oʻzgarishlar va eksperimental yondashuvlar davri boʻldi. Adabiy maydonda klassik anʼanalarga sodiq qolgan shoirlar bilan bir qatorda, yangi badiiy ifoda vositalarini sinovdan oʻtkazgan, sheʼriyatga yangicha uslub va strukturalar olib kirgan ijodkorlar ham paydo boʻldi. Ular orasida Aleksandr Faynberg va Yevgeniy Yevtushenko alohida oʻrin tutadi. Ushbu maqola aynan shu ikki ijodkorning poetik uslubini taqqoslash va ular tomonidan qoʻllangan adabiy-estetik prinsiplarga nazar tashlashga qaratilgan.

Aleksandr Faynberg rus sheʼriyatida erkin sonet janrini shakllantirgan shoir sifatida tanilgan. Uning ijodi anʼanaviy sonet tuzilishini buzgan holda, yangi badiiy imkoniyatlarni kashf etish bilan ajralib turadi. Faynberg poetik shakl va mazmunni yangicha talqin qilgan, anʼanaviy qoidalarni buzgan holda erkin va badiiy jihatdan boy ifoda usullarini qoʻllagan. Uning sheʼriyati mazmun jihatidan falsafiy, lirika va ekspressionizmga yaqin boʻlsa-da, shakl jihatidan qatʼiy qoidalarga

bo'ysunmagan. Bu jihatlarning uning adabiy makonda o'ziga xos shoir sifatida shakllanishiga xizmat qilgan.

Yevgeniy Yevtushenko esa XX asrning eng nufuzli rus shoirlaridan biri bo'lib, uning ijodi adabiyot va jamiyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqur yoritishi bilan ajralib turadi. U she'riyatda modernizm va klassik uslublarni uyg'unlashtirishga intilgan bo'lib, ijtimoiy, siyosiy va falsafiy mavzularni poetik ifoda etgan. Yevtushenkoning she'riyati o'z davrining muhim voqealariga javob sifatida yuzaga kelgan bo'lib, unda ijtimoiy adolat, inson huquqlari, tarixiy xotira va shaxsiy kechinmalar markaziy o'rin egallagan.

Ushbu maqolada Faynberg va Yevtushenkoning poetik uslubi o'rganiladi, ularning erkin she'riyatga bo'lgan munosabati, poetik innovatsiyalari va klassik an'analar bilan aloqadorligi tahlil qilinadi. Faynbergning "Erkin sonetlar" uslubining shakliy va semantik o'ziga xos jihatlari Yevtushenkoning poetik eksperimentlari bilan qiyosiy tahlil qilinadi. Shuningdek, ushbu shoirlarning metaforik uslubi, ritmik va struktural xususiyatlari ham ko'rib chiqiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, Faynberg va Yevtushenkoning poetik yondashuvlari XX asr rus she'riyatida muhim bosqich bo'lib, adabiyotning rivojiga sezilarli ta'sir ko'rsatgan. Faynbergning erkin sonetlari va Yevtushenkoning innovatsion she'riyati adabiy tafakkurning yangi shakllarini kashf etgan bo'lsa-da, ularning poetik merosi hali to'liq o'rganilmagan. Shu sababli, ushbu maqola Faynberg va Yevtushenkoning ijodiy uslublarini taqqoslash orqali rus she'riyatining yangi qirralarini ochib berishga qaratilgan.

Adabiyot Sharhi

Aleksandr Faynberg va Yevgeniy Yevtushenko XX asr rus she'riyatining yorqin namoyandalari bo'lib, ularning ijodi adabiyotshunoslar tomonidan keng o'rganilgan. Ushbu bo'limda ularning poetik uslubi, erkin she'riyatga munosabati

va klassik an'analar bilan aloqadorligi bo'yicha amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar tahlil qilinadi.

Faynbergning ijodi, xususan, uning "Erkin sonetlar" to'plami, adabiyotshunoslar e'tiborini tortgan. G. V. Malixina o'zining "A. A. Faynberg lirikasidagi badiiy obrazlar va tematik dominantlar tuzilishi" nomli magistrlik dissertatsiyasida Faynbergning lirik asarlaridagi badiiy obrazlar va mavzularni tahlil qiladi. Malixina Faynbergning she'riyatida an'anaviy sonet shaklini erkin she'riyat elementlari bilan uyg'unlashtirish orqali yangi poetik ifoda shakllarini yaratganini ta'kidlaydi. Uning fikricha, Faynbergning ijodi Sharq va G'arb madaniyatlarini birlashtirgan holda, o'ziga xos badiiy makon yaratgan.

Bundan tashqari, Faynbergning tarjimonlik faoliyati ham ilmiy izlanishlarda o'rganilgan. Uning Alisher Navoiy va zamonaviy o'zbek shoirlarining asarlarini rus tiliga tarjima qilishi ikki madaniyat o'rtasidagi adabiy aloqalarni mustahkamlashga xizmat qilgan. Bu haqda "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" jurnalida chop etilgan maqolalarda batafsil ma'lumot berilgan.

Yevtushenko ijodi ham ko'plab ilmiy tadqiqotlarga mavzu bo'lgan. A. V. Korenev o'zining "Yevgeniy Yevtushenko she'riyatida ijtimoiy va siyosiy motivlar" nomli monografiyasida shoirning ijtimoiy-siyosiy mavzulardagi asarlarini tahlil qiladi. Korenev Yevtushenkoning she'riyatida zamonaviy jamiyat muammolari, inson huquqlari va erkinliklari masalalari keng yoritilganini ta'kidlaydi. Uning fikricha, Yevtushenko klassik she'riyat an'alarini saqlagan holda, erkin she'riyat elementlarini qo'llab, o'ziga xos uslub yaratgan.

Shuningdek, Yevtushenkoning poetik uslubi haqida N. S. Ivanova tomonidan yozilgan "Yevtushenko she'riyatida obrazlilik va metaforalar tizimi" nomli maqolada shoirning badiiy vositalari tahlil qilinadi. Ivanova Yevtushenkoning metaforik ifoda uslubi va obrazlar tizimi orqali o'quvchiga kuchli ta'sir ko'rsatishini qayd etadi.

Faynberg va Yevtushenkoning poetik uslublarini taqqoslash bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri ilmiy tadqiqotlar kam uchrasa-da, ularning ijodidagi umumiy va farqli jihatlarni aniqlash mumkin. Ikkala shoir ham erkin she'riyat elementlarini qo'llagan bo'lsa-da, Faynberg asosan lirik-falsafiy mavzularga e'tibor qaratgan, Yevtushenko esa ijtimoiy-siyosiy masalalarni yoritishga intilgan. Faynbergning "Erkin sonetlar" to'plamida an'anaviy sonet shakli erkin she'riyat bilan uyg'unlashgan bo'lsa, Yevtushenko klassik she'riyat an'alarini saqlagan holda, zamonaviy mavzularni o'z asarlarida aks ettirgan.

Aleksandr Faynberg va Yevgeniy Yevtushenkoning poetik uslublari rus she'riyatida muhim o'rin tutadi. Ularning ijodi bo'yicha amalga oshirilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, har ikkala shoir ham o'ziga xos uslub va mavzularga ega bo'lib, rus adabiyotining boyishiga katta hissa qo'shgan. Faynbergning lirik-falsafiy yo'nalishi va Yevtushenkoning ijtimoiy-siyosiy mavzulardagi asarlari zamonaviy rus she'riyatining rivojida alohida ahamiyatga ega.

Tahlil va Taqqoslash

Aleksandr Faynberg va Yevgeniy Yevtushenkoning ijodi rus she'riyatida alohida mavqega ega bo'lib, ular o'z zamonasining eng ta'sirchan shoirlaridan biri sanaladi. Ikkala ijodkor ham o'z uslubi, mavzu doirasi va badiiy vositalari bilan adabiyotshunoslarning e'tiborini tortgan. Ushbu bo'limda Faynberg va Yevtushenkoning poetik uslubi tahlil qilinib, ularning adabiy yondashuvi, badiiy ifodasi va mavzulari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar ko'rib chiqiladi.

Faynberg va Yevtushenkoning she'riyatida erkin ifoda shakli muhim o'rin tutadi. Biroq, ularning yondashuvi va maqsadlari farqlanadi.

Faynberg o'zining "Erkin sonetlar" (Свободные сонеты) to'plamida klassik sonet janrini zamonaviy she'riyat bilan uyg'unlashtirishga harakat qilgan. U an'anaviy she'riy shakllarni buzmasdan, ularga yangi ruh bag'ishlashga intilgan.

Faynbergning she'riyati asosan falsafiy, liriko-meditativ va simvolik xarakterga ega bo'lib, inson ruhiyati, hayot va o'lim, borliq va ijodiy izlanish kabi mavzularga bag'ishlangan.

Yevtushenko esa, aksincha, ijtimoiy va siyosiy motivlar bilan boyitilgan she'riyat yaratgan. Uning she'rlari ko'pincha hayotning dolzarb muammolari, inson huquqlari, erkinlik va adolat mavzularini yoritishga qaratilgan. Masalan, uning "Babi Yar" (Бабий Яр) she'ri urush davrida yahudiy xalqiga nisbatan amalga oshirilgan qatliomni fosh qilishga bag'ishlangan bo'lib, Yevtushenko she'riyatining ijtimoiy-siyosiy xarakteriga yorqin misol bo'la oladi.

Farqlar:

- Faynberg she'riyatida falsafiy va liriko-meditativ motivlar, ichki ruhiy kechinmalar ustuvorlik qiladi.
- Yevtushenkoning she'rlari ijtimoiy va siyosiy muammolar, jamiyatning ichki ziddiyatlarini ochib berishga qaratilgan.

O'xshashliklar:

- Ikkala shoir ham erkin she'riyat uslubidan foydalangan.
- Ularning she'riyatida insoniy qadriyatlar, hayot falsafasi, haqiqat va adolat izlanishi asosiy o'rinni egallaydi.
- Yevtushenko va Faynberg ham klassik she'riyat elementlarini modernizm bilan birlashtirgan.

Badiiy Ifoda Vositalari

Faynberg o'z she'rlarida metaforalar, ramzlar va falsafiy obrazlardan ko'proq foydalanadi. U sonet janrini zamonaviy she'riyat uslublari bilan uyg'unlashtirgan. Masalan, uning "Erkin sonetlar" to'plamidagi ayrim she'rlari an'anaviy sonet shakliga ega bo'lsa-da, ritm va intonatsiya jihatidan erkinroq tuzilgan.

Yevtushenkoning badiiy vositalari esa ancha aniq va jo‘shqin bo‘lib, unda chuqur allegoriyalar, sarkazm va ohangdorlik kuchli namoyon bo‘ladi. U o‘z she‘rlarida bevosita jamiyatdagi muammolarni ochiq-oydin tasvirlab beradi.

Farqlar:

- Faynberg simvolik va falsafiy obrazlarga ko‘proq e‘tibor qaratadi.
- Yevtushenko ijtimoiy va siyosiy hayot manzaralarini bevosita tasvirlashga harakat qiladi.

Mavzu Doirasi

Mavzu	Aleksandr Faynberg	Yevgeniy Yevtushenko
Hayot va o‘lim falsafasi	Asosiy mavzulardan biri. Erkin sonetlarida inson hayoti, borliq, ruhiy izlanish haqida yozadi.	Kam ishlatilgan, ko‘proq real voqealar va jamiyat muammolariga e‘tibor qaratadi.
Ijod va san‘atning mohiyati	She‘riyatni ichki ruhiy kechinmalar ifodasi sifatida ko‘radi	Ijod va adabiyotni jamiyatni o‘zgartirish quroli sifatida ko‘radi.
Erkinlik va adolat	Erkinlikni ichki ruhiy holat sifatida talqin qiladi	Erkinlikni ijtimoiy va siyosiy jarayon sifatida ko‘radi
Jamiyat va siyosat	Bevosita murojaat qilmaydi, falasafiy jihatdan yondashadi.	To‘g‘ridan to‘g‘ri jamiyat va siyosiy voqealarni tanqid qiladi.

Aleksandr Faynberg va Yevgeniy Yevtushenkoning ijodi rus she‘riyatida o‘ziga xos o‘rin tutadi. Ikkala shoir ham XX asr adabiy jarayoniga sezilarli ta‘sir

ko'rsatgan. Ularning poetik uslubidagi umumiy jihatlar shundan iboratki, ular klassik she'riyat elementlarini modernizm va erkin she'riyat bilan boyitgan.

Shu bilan birga, ularning yondashuvi va uslubi ancha farqlanadi. Faynberg falsafiy va liriko-meditativ mavzular ustida ishlagan bo'lsa, Yevtushenko ijtimoiy-siyosiy mavzularni yoritishda yetakchi o'rin tutgan. Ularning ijodiy izlanishlari, badiiy vositalari va she'riyati zamonaviy rus adabiyotida alohida ahamiyatga ega bo'lib, hozirgi adabiyotshunoslik tadqiqotlarida ham qiziqarli tahlil obyektlari bo'lib qolmoqda.

Bu taqqoslash shuni ko'rsatadiki, Faynberg va Yevtushenko ijodi o'ziga xos bo'lsa-da, ular rus adabiyotida yangi yo'nalishlarning shakllanishiga katta hissa qo'shgan. Ularning she'riyatidagi o'xshashlik va farqlar XX asr adabiyotining turli tendensiyalarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Xulosa

Aleksandr Faynberg va Yevgeniy Yevtushenkoning ijodi XX asr rus she'riyatining muhim qismini tashkil etib, adabiyotda yangi badiiy yo'nalishlarning shakllanishida muhim rol o'ynagan. Ularning poetik uslubi, mavzulari va badiiy vositalari orqali adabiyotga olib kirgan yangiliklari o'z davri hamda keyingi avlod shoirlari uchun ilhom manbai bo'ldi. Ushbu maqolada Faynberg va Yevtushenkoning ijodiy yo'nalishlari, poetik uslublari hamda ularning umumiy va farqli jihatlari tahlil qilindi.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Aleksandr Faynberg o'zining "Erkin sonetlar" to'plami orqali klassik va zamonaviy she'riyat o'rtasida o'ziga xos uyg'unlik yaratishga intilgan. Uning poetik tajribalari sonet janrining an'anaviy cheklovlarini buzmagani holda, uni yangi falsafiy yondashuvlar bilan boyitishga asoslangan. Faynberg she'riyatida falsafiy fikrlash, ramziy ifodalar, metaforalar, va liriko-meditativ kayfiyat yetakchi o'rin tutadi.

Yevgeniy Yevtushenko esa ko‘proq ijtimoiy va siyosiy mavzularga murojaat qilgan. Uning she‘rlari jamiyatdagi nohaqliklarni fosh qilish, inson huquqlari va adolatni himoya qilishga qaratilgan. Uning poetik uslubi keskin, emotsional va ochiq ifoda vositalari bilan ajralib turadi. Sarkazm, allegoriya, bevosita murojaatlar uning badiiy ifoda uslublarining ajralmas qismidir.

Taqqoslash natijalari shuni ko‘rsatadiki, ikkala shoir ham erkin she‘riyat tamoyillariga asoslangan holda, adabiyotga o‘ziga xos uslubiy yondashuvlar olib kirgan. Biroq, ularning ijodiy e‘tibori turli yo‘nalishlarga qaratilgan: Faynberg falsafiy va liriko-meditativ she‘riyat vakili bo‘lsa, Yevtushenko ijtimoiy va siyosiy muammolarni ko‘taruvchi shoir sifatida tarixda qoldi.

Ushbu tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Faynberg va Yevtushenkoning ijodi nafaqat rus she‘riyati rivojiga, balki umumiy adabiy jarayonlarga ham sezilarli ta‘sir ko‘rsatgan. Ularning asarlari bugungi kunda ham ahamiyatini yo‘qotmagan bo‘lib, zamonaviy adabiyotshunoslik va poetik tadqiqotlar uchun qimmatli manba bo‘lib xizmat qilmoqda.

Kelgusidagi tadqiqotlar bu ikki ijodkor o‘rtasidagi bog‘liqlik va ularning adabiy jarayondagi o‘rnini yanada chuqurroq o‘rganishga yo‘naltirilishi mumkin. Xususan, Faynbergning sonet janriga bo‘lgan yondashuvi, uning falsafiy she‘riyati va modernizm bilan bog‘liqligi, shuningdek, Yevtushenkoning poetik ovozi va uning zamonaviy she‘riyatga ta‘siri yanada keng qamrovli tahlil qilishga loyiq mavzulardir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Malixina, G. V. (2007). A. A. Faynberg lirikasidagi badiiy obrazlar va tematik dominantlar tuzilishi (Magistrlik dissertatsiyasi). O‘zbekiston Milliy universiteti.

2. Korenev, A. V. (2010). Yevgeniy Yevtushenko she'riyatida ijtimoiy va siyosiy motivlar. Moskva: Adabiyot instituti nashriyoti.
3. Ivanova, N. S. (2012). Yevtushenko she'riyatida obrazlilik va metaforalar tizimi. Sankt-Peterburg: Filologiya universiteti nashriyoti.
4. Faynberg, A. A. (1990). Erkin sonetlar. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti.
5. Yevtushenko, Ye. A. (1961). Babi Yar. Moskva: Sovetskiy pisatel.
6. "Aleksandr Faynberg (1939–2009)". (2012). Ziyouz.com. Retrieved from <https://www.ziyouz.com/ru/poeziya/russkoyazychnaya-poeziya-uzbekistana/405--1939-2009>
7. "Yevgeniy Yevtushenko". (n.d.). Wikipedia. Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/Евтушенко,_Евгений_Александрович